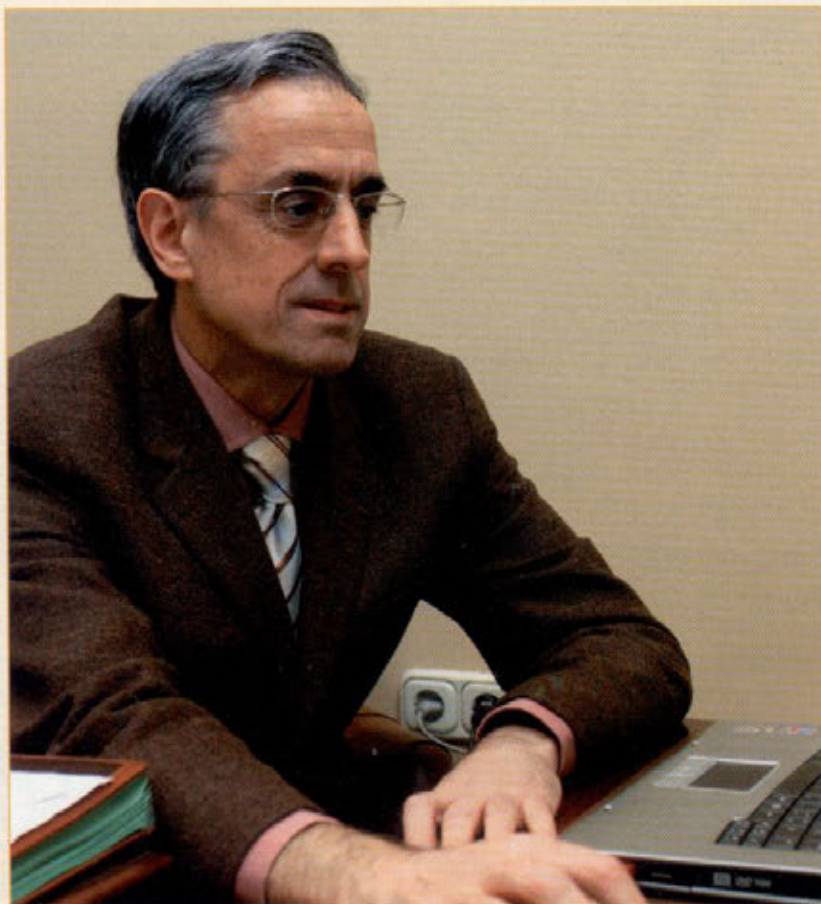

INCENDIOS FORESTAIS E BANCO DE TERRAS

Alfredo Suárez Canal*

A NECESIDADE DE CAMBIOS ESTRUCTURAIIS

Para nós o poder é unha palanca de transformación, non é un fin, é un instrumento para actuar sobre a base material, sobre as súas infraestruturas, sobre a natureza no caso do medio rural e sobre a relación das persoas coa natureza. Partimos dunha concepción estratéxica e de futuro do Medio Rural en Galiza.

Recollemos unha situación con debilidades e fortalezas, na que todas e todos percibimos a desvalorización da profesión da xente con actividade no rural, con regresión de explotacións e tamén de asentamentos de actividades non rurais. Estamos diante dun problema demográfico de enorme magnitude que nos obriga aos gober-

nantes a mudar a situación. É un problema que levará moito tempo corrixir, máxime se neste momento non poñemos as bases para modificalo.

A nosa é unha aposta na que pensamos que o medio rural galego ten que ser valorado polo conxunto da sociedade. Un medio rural ben dimensionado, equilibrado e no que se aproveiten as súas posibilidades, non pode ser síntoma de atraso. Os países importantes do planeta teñen hoxe unha valoración estratéxica do aproveitamento e fomento das potencialidades do seu medio rural. Neste prodúcense dous elementos moi importantes no pasado e que tamén o son para o futuro: os alimentos e a madeira.

Nós estamos nunha zona privilegiada onde temos a posibilidade de producir alimento e madeira de gran calidade e de facelo de xeito moi diverso, sen monocultivos no aspecto forestal nin no agrogandeiro. Apostamos por mudar as tendencias, a percepción do rural pola sociedade e por intentar que a xente que se dedique á actividade no rural perciba rendas dignas. Para iso, son fundamentais cambios estruturais; só estes poden acabar modificando as tendencias a medio prazo. Estamos decididos a facelo. Sabemos que no noso país, incluso por tradición, houbo cambios estruturais de grande calado. É posíbel que os anteriores gobernantes xa pensaran neles, mais non tomaron a decisión política de afrontar eses cambios polas dificultades que supoñían levalos á práctica. Aínda con toda esa dificul-

Os efectos do cambio climático abundan para xustificar cambios estruturais no eido forestal.

tade, agora estamos empeñados en plasmalos na realidade.

Falaremos de dous deses cambios estruturais, que son só o primeiro chanzo doutros cambios futuros. Un deles, a lei de incendios, ten que ver co monte, coa súa valorización e coa súa relación cos asentamentos rurais. O outro, a lei do Banco de Terras, ten que ver con poñer en valor todo o potencial agrario e gandeiro no noso país.

LEI DE PREVENCIÓN E DEFENSA DOS INCENDIOS FORESTAIS

Temos un monte que poderíamos cualificar como escasamente valorizado, ordenado e coidado e que ademais padece unha lacra ano tras ano de 10.000 incendios forestais de media e de 30.000 a 40.000 Has anuais de media ardidias, e que o ano pasado tivo un pico moi importante (máis de 90.000 Has queimadas). Nós temos a

seguridade rotunda que estes 10.000 incendios anuais son produto da man do home. Temos moito que facer porque non estamos dispostos a asistir á continuidade desta situación como se os galegos ou as galegas tiveramos un xene que levara implícito aceptar a convivencia con este tipo de actividades pirómanas ou negligentes. Polo tanto, propoñémosos cambiar a política forestal, e as verbas que sintetizan o que queremos facer son "ordenación", "coidado", "valorización" e "prevención". Cremos que é importante ordenar o monte para que produza moita máis riqueza. Son 2 millóns de

A Lei de Prevención e Defensa dos Incendios Forestais foi concebida para investir os recursos económicos en producir riqueza e non en apagar lumes, como ata agora. As verbas que sintetizan o que queremos facer son "ordenación", "coidado", "valorización" e "prevención".

Has, das cales están escasamente ben valorizadas 40.000 Has, e o resto está nunha situación de crecemento desordenado, sen valorizar e con escaso potencial.

Eu poño sempre un exemplo: os galegos e galegas temos a sensación de que vivimos no país de carballos e castiñeiros. Cando eu cheguei á Consellaría quería saber onde están os soutos e as carballeiras ben coidados, ordenados, coas prácticas silvícolas apropiadas, producindo madeira de calidade, de fuste de 5 ou 7 metros. Practicamente non existen. Galiza é o país dos soutos e as carballeiras, mais se nós traemos a unha persoa de fóra e queremos ensinarlle esa Galiza, non temos que mostrarlle. E esa madeira ten un valor importantísimo en toda actividade industrial, de transformación. Estamos nun país que pode producir esa madeira pero, curiosamente, non a temos. Este é un indicador de como se orientou a política forestal, obtendo un resultado non satisfactorio.

Polo tanto, pensamos que temos que actuar no monte a medio e longo prazo. As árbores de ciclo curto teñen turnos de corta de 12 a 15 anos, e as de ciclo longo, de 30 anos. Hai que

Ramsés Pérez

actuar agora. Chámame moito a atención que en Galiza non existira un instrumento normativo de primeiro nivel ou unha lei que intentara modificar e corrixir estruturalmente a situación dos incendios. Non procurar este tipo de instrumentos é como instalarse na rutina desta realidade e renunciar ao intento de mudala.

A nova lei parte de tres conceptos básicos: a) o monte está hoxe infrautilizado e ten baixa rendibilidade, b) a maior parte das parcelas do país teñen unha base territorial de escasa dimensión, con moito minifundismo, c) a política forestal precedente levou ao predominio do eucalipto e do piñeiro, e mesmo de variedades clonais de pouca rendibilidade económica dentro destas dúas especies.

Temos claro que existe a posibilidade de ordenar e planificar o monte galego; que hai posibilidade de crear instrumentos de xestión que permitan a valorización dese monte a través de agrupacións de propietarios; que é moi importante poñer en valor o potencial diverso coa presenza de madeiras de calidade e a aposta na investigación e formación por esas madeiras de calidade; que é necesario dar un salto grandísimo no tratamento silvícola desas masas forestais, con formación profesional; que compre valorizar a biomasa residual producida destes tratamentos silvícolas de moi diversas maneiras; que compre incentivar a diversificación industrial, para pechar os ciclos en Galiza, que non podemos permitir que a industria de segunda transformación sexa só o 10% do total

estatal, cando aquí producimos o 50% da madeira do Estado.

Temos claro que hai que crear un novo modelo de prevención e defensa contra os incendios forestais, onde a actividade preventiva sexa a que prevaleza nos vindeiros anos. Sabemos que no futuro seguirá habendo incendios forestais de tipo accidental, pero queremos que unha parte importante dos recursos económicos estean destinados a producir riqueza e non a apagar lumes como ata agora. Ese é o motivo fundamental que orientou á Lei

Son fundamentais cambios estruturais para que a xente do rural perciba rentas dignas e para que a percepción do rural pola sociedade

de Prevención e Defensa dos Incendios Forestais. Os delinquentes que prenden lume son, basicamente, a causa dos incendios. A Administración e as Forzas do Estado deben perseguilos de forma moi intensa, pero tamén a sociedade, porque os incendiarios están a matar a biodiversidade e, en moitos casos, producen danos ás propiedades e ás vidas.

Os obxectivos básicos da lei son: ordenar, regular os aproveitamentos do monte, establecer condicións para a protección dos asentamentos rurais, regular as repoboacións forestais, incentivar a creación de unidades de xestión sustentábel e regular a redacción dos distintos planos de prevención e defensa contra incendios. A partir de aí, na lei contémpanse os crite-

rios fundamentais para o desenvolvemento da mesma: a corresponsabilidade na xestión, unha relación racional entre o medio rural e o monte, a organización da silvicultura produtiva, o reforzo das estruturas de produción, os cambios na política forestal para valorizar o monte e reducir as especies con alta combustibilidade e, dende logo, reforzar a vixianza.

Artéllanse na lei distintos planos, tanto o Plano Galego coma os específicos que se fagan en cada monte. As principais funcións do Plano Galego serán de prevención, de coordinación de todos os dispositivos, de establecemento dos procedementos dos planos (galego, municipal), e de participación das distintas comunidades e particulares.

É moi importante que os incendios forestais non acaben converténdose nun problema de seguridade cidadá e de orde pública. As parcelas terán que ter infraestruturas preventivas e de coidado ao seu redor. Na lei fíxanse os perímetros de protección e os traballos de silvicultura a realizar, de limpeza e xestión de biomasa, e tamén o tipo de

Na lei fíxanse os perímetros de protección e os traballos de silvicultura a realizar, de limpeza e xestión de biomasa, e tamén o tipo de especies e a que distancia se poden plantar próximas aos núcleos urbanos, etc

especies e a que distancia se poden plantar próximas aos núcleos urbanos, etc.

AS ÁREAS DE XESTIÓN DO MONTE

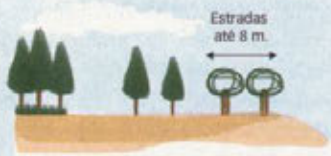
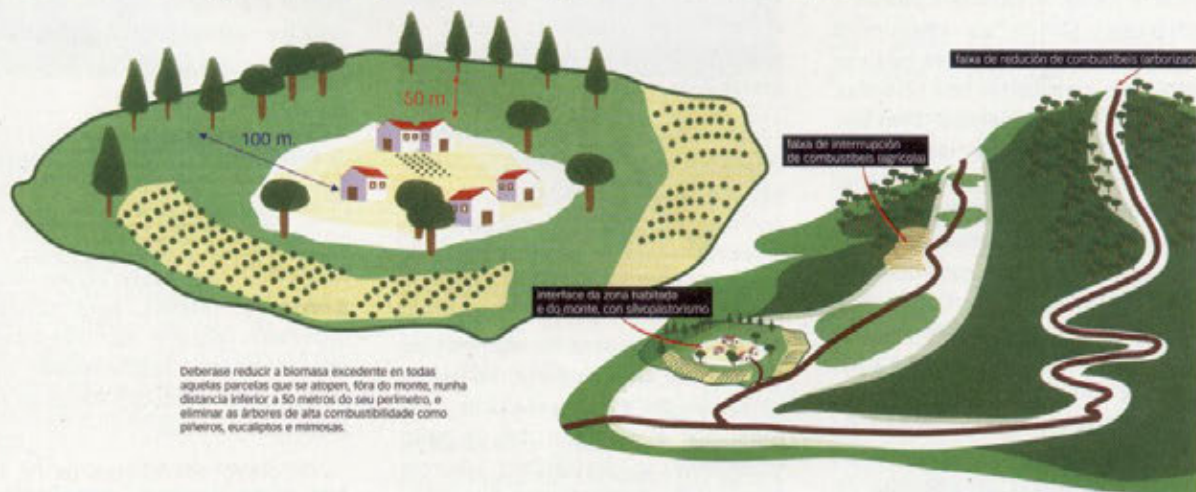
Un dos aspectos moi importantes que contempla a lei e que significará un antes e un despois na valorización do monte son as áreas de xestión do monte. Abordamos con isto un dos graves problemas que ten a propiedade, o seu fraccionamento. Seguramente moitos de vós coñecedes o que son as áreas de reparto no mundo urbano. Un plano xeral de ordenación determina que unha zona é unha área de reparto onde os propietarios do 50% da superficie poden, atendendo ás normas e ordenamento vixente, determinar que é o que se vai facer nestas zonas, e o resto dos pro-

prietarios entran con cargas e beneficios sen dificultar o proceso. A lei crea áreas de reparto do monte, nas que se posibilita o tratamento dunha superficie superior a 15 Has, coa condición de que alomenos os propietarios da metade desa superficie estean dispostos a facelo. Hai comunidades de montes nas que a multitude de propietarios non se coñece, están fóra ou desentenderonse... Esta lei acabará con ese problema, a estrutura da propiedade non será un hándicap que impida o desenvolvemento do monte.

Con estas unidades de xestión, podemos potenciar a diversidade forestal en madeiras de calidade que permitan os cambios estruturais. Por exemplo, en 500 has podemos facer un plano de ordenación con turnos diversos de corta, con presenza de especies de ciclo curto e longo, con frondosas e caducifolias. Imos ter un instrumento de xestión financeira que permitirá aos propietarios o adiamento de rendas, en función da propiedade que teñan, xa no segundo ou terceiro ano de xestión. A propiedade non se vai ver afectada. Queremos poñer en marcha exemplos experimentais que modifiquen a orde-

Faixas de prevención e de protección

A Lei establece a obrigatoriedade da limpeza das faixas de protección nos núcleos de poboación.

Ao longo da rede de autoestradas, autovías, vías rápidas e estradas deberase reducir a biomasa venenosa na zona de dominio público. Na rede ferroviaria reservaranse faixas de 8 metros; nas autoestradas reservaranse faixas de até 15 metros; nas estradas até 8 metros e no caso de vías e camiños forestais actuarase sobre os arbustos nunha faixa de dous metros.

nación dos montes e a relación do medio rural co monte, a presenza máis plural de especies e a valorización dese monte. A finais deste ano ten que haber xa proxectos redactados que nos permitan dicir que é o que queremos facer en cada unha das catro provincias.

Na lei tamén se contempla todo o referido ás prácticas de risco nos montes (por exemplo, a regulación de queimas controladas). Temos que ter en conta o cambio climático e as circunstancias difíciles que están pasando noutros lugares como Australia ou EE.UU. (grave afectación de vidas). Por iso, debemos mudar a estrutura do noso monte, incluso coa previsión de que ese cambio climático poida ter circunstancias peores para a proliferación dos incendios. Hai que ir dando pasos para que os incendios non acaben destrozando o país.

Ademais estamos a impulsar instrumentos públicos moi relevantes, incentivos, axudas, sancións... necesarios para promover este cambio cultural e social que requiren esforzo e tempo. Este ano establecemos un plan de choque importantísimo onde se están limpando máis de 220 concellos do país a unha media de 10-15 núcleos de poboación de cada concello. Isto significará que os núcleos máis importantes de poboación estarán preservados dos incendios antes do verán, ao menos en canto a propiedades e vidas. Esta actuación vai afectar a 2.200 núcleos de poboación, mais en Galiza temos 35.000, e resolver o problema require involucrar a toda a sociedade.

Cando falamos de "coidar do monte" non significa que o queiramos converter nun xardín. O monte ten unhas funcións medioambientais fundamentais, mesmo como sumidoiro de CO₂. En moitas zonas onde non hai vexetación de ningún tipo temos que aspirar a unha vexetación de valor ambiental relevante.

Concluindo, estes serían os elementos nucleares da lei que acabamos de impulsar. A acción do goberno non é xestionar o que hai, seguindo unha rutina coa que estaríamos abocados a ter complicacións cada vez máis graves. A evolución que está a experimentar o cambio climático abondaría como motivo para modificar as pautas estruturais.

A LEI DO BANCO DE TERRAS

Outro instrumento fundamental posto en marcha é a modificación da actual situación da superficie agraria útil en Galiza que agora está no trámite parlamentario final. Nos últimos anos, en Galiza abandonáronse multitude de explotacións e ricas terras con vocación para a produción agrícola e gandeira. Nesta últimas, mesmo se ten incentivado o uso forestal, existindo abondosos montes onde se podían plantar árbores.

Iso acaba provocando situacións curiosas: ao lado de explotacións de leite que precisan base territorial para favorecer rendementos, para abaratar custes e para mellorar a renda da xente que está vivindo dela, plántanse especies de crecemento rápido e de alta combustibilidade (como eucaliptos) con diñeiro público en terras de persoas que

A lei crea áreas de reparto do monte, nas que se posibilita o tratamento de superficies de máis de 15 has, coa condición de que alomenos os propietarios que detentan a metade da propiedade estean dispostos a facelo.

abandonaron a actividade agraria. Isto deriva en problemas na rendibilidade da explotación e nun forte risco de incendios.

Queremos ordenar o territorio: a superficie agraria con vocación produtiva tense que poñer a producir. E para iso, creamos un instrumento que queremos que modifique as estruturas. Non queremos asistir resignadamente ao que ven pasando nos últimos 15 anos. A superficie agraria útil das explotacións entre 1987 e 1997 pasou de 710.000 Has a 622.000 Has. Perdemos neses anos, aproximadamente 100.000 Has de terras cultivadas, que foron abandonadas ou mesmo se forestaron con subvencións. Desde o ano 97 o proceso seguiu crecendo negativamente ata a actualidade. Non queremos asistir resignadamente a isto.

Pensamos no Banco de Terras coma o instrumento que modifique esta situación estrutural. A continuación,

Alfredo Suárez Canal:

"Non queremos asistir resignadamente ao que ven pasando nos últimos 15 anos. A superficie agraria útil das explotacións entre 1987 e 1997 pasou de 710.000 Has a 622.000 Has".

respondemos ás preguntas que se formulan con respecto a esta lei.

Para qué o Banco de Terras?

Nun país coma o noso, cun medio rural riquísimo e con xente que precisa base territorial para as súas explotacións, non nos podemos permitir o luxo de ter superficie agraria abandonada, inculta e improdutivo. Polo tanto, poñamos en valor todas as terras con actitude agraria para aumentar de forma colectiva a riqueza do país. Recuperemos a perda da superficie agraria, melloremos e ampliemos a base territorial das explotacións, evitando a grave situación de abandono que acaba producindo risco de lumes.

Para quen?

Para o conxunto da sociedade. A riqueza producida vai ser colectiva; pero sobre todo está pensada co gallo de: ampliar a base territorial das explotacións existentes, propiciar a primeira instalación de agricultores mozas e mozos que precisen terreos cultivábeis, reforzar a superficie das cooperativas, establecer a actividade agraria en zonas afectadas –sobre todo para intentar frear o éxodo do rural–, e mellorar as explotacións xestionadas por mulleres ou colectivos con circunstancias excepcionais.

É importante ter en conta que a produción de leite en base á utilización máis intensa da terra, acaba producindo leite de máis calidade, mellores rendas para os produtores e menos dependencia de concentrados e insumos externos

que acaban deteriorando as súas rendas. Estamos, polo tanto, estimulando un mecanismo tamén para dignificar a renda dos agricultores.

Con que medios?

Un fondo de terras: todas esas terras incultas, infrautilizadas e algunhas incluso de titularidade pública, van nutrir esa posibilidade. O banco de terras vai ser un órgano de intermediación coa garantía da Administración e cunha comisión de prezos de carácter neutral que impida mecanismos especulativos.

O banco de terras vai ser o intermediario entre o propietario que arrende as terras e o agricultor que necesite terreo produtivo, polo que pagará unha renda. Esta metodoloxía actualmente non funciona adecuadamente, se o fíxese non teríamos que actuar desde a Administración. A causa do mal funcionamento é a situación social de moita xente, polo medo a perder a propiedade e tamén pola escasa garantía de percibir o aluguer. Pídense prezos abusivos e os titulares das explotacións que necesitan base territorial para ampliar as súas explotacións non poden asumir eses prezos. Agora haberá un mecanismo de carácter público onde se van poder inscribir as fincas da xente que participe e onde os agricultores van poder solicitalas.

Será un mecanismo áxil que prevé arrendamentos de entre 5 a 30 anos. Para que sexa rendíbel, establécese un mínimo de 5 anos, podendo ser máis se o arrendador ten vocación de prorrogalo ou de chegar a acordos co arrendatario.

Que garantías vai haber?

A través deste instrumento, a Administración pública garántelle ao propietario a conservación da súa propiedade, a devolución das terras en normal estado de uso (unha vez vencido o contrato de arrendamento) e a percepción das rendas aínda no caso de que o arrendatario non pague o aluguer. O contrato de arrendamento formalizárase no Bantegal, este recibirá o diñeiro do arrendatario e pagarallo ao propietario.

O fondo de terras

Partimos dun feito real: existe oferta potencial. Hai fincas abandonadas no rural, poboacións envellecidas sen perspectiva de relevo xeneracional e explotacións que demandan base territorial

O banco de terras vai ser o intermediario entre o propietario que arrende as terras e o agricultor que necesite terreo produtivo, polo cal pagará unha renda. O propietario deberá ter as fincas ordenadas e cultivadas ou inscritas no Bantegal.

para mellorar as súas rendas e incrementarse.

O fondo de terras vai incorporar: fincas de propietarios particulares que sexan inscritas no banco de terras, sobrantes de masas comúns, de concentracións parcelarias, propiedades que ten ou poida adquirir a Comunidade Autónoma, terreos de titulares desco-

ñecidos, algunhas terras de montes veciñais en mancomún, etc.

O órgano de xestión vai ser o Bantegal, unha sociedade de intermediación que dará garantía pública aos que participen no intercambio. Vai facer labores de asesoramento, facilitará o acceso á terra das explotacións que queiran aumentar a súa base territorial e favorecerá a venda, permuta ou cese das terras. Disporá ademais dun mecanismo para evitar movementos especulativos e asegurará unha valoración conforme ao prezo da terra agrícola. Calquera propietario poderá solicitar a cesión da súa finca ao Banco de terras.

Como se mobilizarán as terras abandonadas?

Destá forma identificaremos onde está realmente a oferta e demanda durante un período de 10 anos. Na zona onde detectemos unha oferta potencial, os propietarios deberán ter as terras ordenadas e cultivadas ou inscritas ao Bantegal. Quen non teña a terra en cultivo ou limpa e forme parte dunha superficie que a Administración cualifique de vocación agraria útil ou zona de actuación de banco de terras, comunicáraselle nun tempo prudencial a necesidade de inscribila no banco de terras. Se non o fai, o propietario estará obrigado a pagar polo abandono da terra. Pola contra, unha vez que teña a terra inscrita ao banco de terras, o propietario quedará automaticamente exento desa obriga.

* Resumo da conferencia impartida por Alfredo Suárez Canal, Conselleiro do Medio Rural, o pasado 20 de abril na Facultade de Ciencias da Universidade de A Coruña.